

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№12

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2025
dekabr

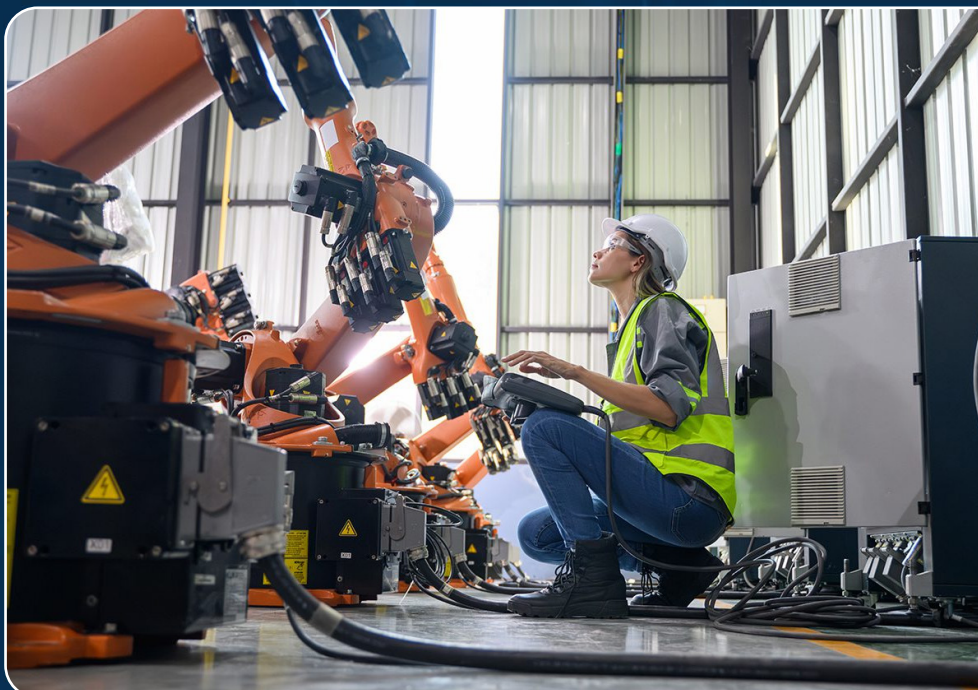

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[™]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX
COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 1090 sahifa.
2025-yil, dekabr

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RASMIY RIVOJLANISH YORDAMI (OFFICIAL DEVELOPMENT ASSISTANCE, ODA) ORQALI O'ZBEKISTONDA DAVLAT MOLIYASINI BOSHQARISH (PUBLIC FINANCIAL MANAGEMENT, PFM) TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	24
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Ulug'ova Maftunabonu To'lginovna	
INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN LEADING WHEAT-PRODUCING COUNTRIES.....	28
Turayeva Gulizahro	
BLOKCHEYN TIZIMLARI UCHUN XESH FUNKSIYALARNI TANLASH MEZONLARI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	32
Abduraximov Baxtiyor, Allanov Orif, Turdibekov Baxtiyor	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA KICHIK KORXONALARDA ISHLAB CHIQARISHNI SAMARALI TASHKIL ETISH MODELLARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA	39
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
ISSIQLIK AKKUMULYATORINING RAZRYADLANISH JARAYONIDA SUYUQLIK QATLAMLARIDA HARORAT TAQSIMLANISHINING BIR O'LCHOVLI MODEL	43
B.A. Hikmatov, M.S. Mirzayev	
ISLOM MOLIYASI TAMOYILLARI ASOSIDA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	49
Safarova Nasiba Gulmurod qizi	
ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ СИСТЕМ В ОБУЧЕНИИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ИНФОРМАЦИОННЫМ ТЕХНОЛОГИЯМ.....	54
Даниярова Улбосын Куатбаевна	
YANGI TURDAGI IKKI QATLAMLI TRIKOTAJ TO'QIMALARI KO'RSATKICHLARINI KOMPLEKS BAHOLASH	58
Ergasheva Rashida Abdug'aniyevna	
HALQALI YIGIRISH MASHINASIDA BURAM UCHBURCHAGINING IP UZILISHIGA BOG'LIQLIGINI TADQIQI.....	62
Soliyev Azizbek Kamoldinovich	
НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ТУРИЗМА 2030: СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ И РЕКОМЕНДАЦИИ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА	69
Голышева Елена Вячеславовна	
STRATEGIK JARAYONNING MODELLARI	76
Musayeva Dilnoza Dilshatovna	
МАТЕМАТИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ОЦЕНКИ СТОИМОСТИ КВАРТИР В МНОГОЭТАЖНЫХ ДОМАХ.....	81
Уринов Адхамжон Акбарович	
MATERIALLARNI MURAKKAB YASSI TRAEKTORIYALAR BO'YICHA DEFORMASIYALANTIRISHDA PLASTIK DEFORMASIYALANISH JARAYONLARI	88
A.Xakimov, X.Xakimov	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI.....	95
Xaitov Shaxzod Sharipboyevich	
SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH CHORA-TADBIRLARINING KETMA KETLIGI	102
Xusanova Maloxat Mengnorovna	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA LOGISTIKA XARAJATLARI TAHLILI	107
Saidova Kamola Xoshimovna	

OZIQ-OVQAT SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI	111
Tleuv Niyetulla Raxmanovich	
YUQORI MUSTAHKAM KOMPOZIT ARMATURALARDAN FOYDALANILGAN TEMIRBETON KONSTRUKSIYALARINING YUK KO'TARUVCHANLIGI VA UZOQ MUDDATLI DEFORMATSIYALARINI BAHOLASH	114
Mamajanova Odina Alisher qizi	
KORXONALARDA DAROMADLILIK KO'RSATKICHLARINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	119
Farog'at Xo'jabekova, Eshankulova Nafisa Komiljon qizi	
TEMIR YO'L INFRATUZILMASIDA YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARINI QO'LLASH: CSR, ESG VA PRI ASOSIDA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH	124
Abduraxmanova Muqaddas Toxtasinovna	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN OPTIMIZING MARKETING AND EDUCATIONAL PROCESSES IN HIGHER EDUCATION	128
Sadikov Shoxrux Shuhratovich	
BANK FAOLIYATIDA "YASHIL" MOLIYAVIY VOSITALARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	133
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI	139
Xaitov Shaxzod Sharipboyevich	
BOSHQARUV PSIXOLOGIYASIGA DOIR MUAMMOLARNI BARTARAF ETISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	145
Aripov Oybek Abdullayevich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INNOVATSIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARALARI	150
Karimov Nodirbek	
УТИЛИЗАЦИЯ ПОБОЧНЫХ ПРОДУКТОВ ПЕРЕРАБОТКИ ХЛОПКА ДЛЯ СИНТЕЗА АНТИКОРРОЗИОННЫХ КОМПОЗИЦИОННЫХ ПОКРЫТИЙ.....	155
Ситмуратов Тулкинбек Сабирбаевич, Баходиров Худайберган Баходир угли	
SANOAT KORXONALARIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	163
Ergashev Muhibbek Aslam o'g'li	
O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK SANOATIDA XORIJIY INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	168
Nazarova A.N.	
АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ СИСТЕМА РАСЧЁТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ СОТРУДНИКОВ ОРГАНИЗАЦИИ	172
Шухратов Мамуржон Шухрат угли	
BLOCKCHIAN, IOT (INTERNET OF THINGS) NING IQTISODIY SOHALARDA QO'LLANISHI	178
Avazov Ergash Xidirberdiyevich	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSİYALARNI MOLIYAVIY BOSHQARISHNING JORIY HOLATI VA EKONOMETRIK TAHLILLAR ASOSIDA KELGUSI YILLAR PROGNOZI.....	182
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
QISHLOQ XO'JALIGI KLASSTERLARI MOLIYAVIY HOLATINING NAZARIY JIHATLARI	190
Dildora Yuldasheva	
TURIZM SOHASIDA TRANSPORT XIZMATLARINING HOLATI	194
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
MAHALLA BUDJETI VA SOLIQLARNING YIG'ILUVCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	200
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	

BUDJET TASHKILOTLARIDA QURILISH-TA'MIRLASH XARAJATLARI HISOBINING USLUBIY JIHATLARI.....	206
Azizova Zilola Lochinovna	
KOSHI – BUNYAKOVSKIY – SHVARS INTEGRAL TENGSIZLIGI VA UNING IQTISODIYOTDAGI ROLI.....	212
Saipnazarov Shaylovbek Aktamovich	
ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННЫЙ СЕКТОР УЗБЕКИСТАНА: ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ, ПЕРЕРАБОТКА БИОМАССЫ И СТРАТЕГИИ СОКРАЩЕНИЯ ПОСТУБОРОЧНЫХ ПОТЕРЬ	219
Эгамбердиев Хумоюн Хамрокулович	
HOVUZ BALIQCHILIGI XO'JALIKLARIDA REJALASHTIRISHNING MUDDATLARI VA BOSQICHLARI	227
Dosmuratova Shaxista Kengashovna, Menglikulov Bakhtiyor Yusupovich	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA KICHIK BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	233
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
KON-METALLURGIYA KORXONALARINING KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA KPINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	237
Ergashov Botirjon Ergashovich	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	245
Ahmadjanov Ilyosbek	
ACCELERATING SOCIOECONOMIC DEVELOPMENT IN RURAL AREAS THROUGH DIGITAL TECHNOLOGIES: A COMPREHENSIVE ANALYSIS	250
O.Q. Xudayberdiyeva, Z.B. Negmatullayeva	
ISSIQXONALARDAN FOYDALANISHNING OZIY-OVQAT XAVFSIZLIGIGA TA'SIRI BO'YICHA MUAMMONI ASOSLASH VA UNING MILLIY MANFAATLARGA ALOQADORLIGINI ANIQLASH	256
Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li	
NAMANGAN VILOYATIDA DON MAHSULOTLARI NARXLARINI SHAKLLANTIRISHDA BOZOR TAJRIBASI	260
Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHNING JAHON TAJRIBASI: MUAMMO VA ISTIQBOL	264
Mamadaliyev Akmaljon	
ПОВЫШЕНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ЗНАЧИМОСТИ НАЛОГОВ В НОВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ.....	269
Зайналов Джахонгир Расулович	
FARG'ONA VODIYSIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIIY XUSUSIYATLARI	274
Murodxiyeva Feruza Majidovna	
TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGI BARQARORLIGINI TA'MINLASH STRATEGIYALARI.....	280
Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna	
LABOR MIGRATION IN UZBEKISTAN: SOCIO-ECONOMIC TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS	285
Razakova Barno Sayfiyeva	
U-NET BASED POLYP SEGMENTATION ON KVASIR-SEG DATASET: PERFORMANCE EVALUATION AND COMPARISON WITH STATE-OF-THE-ART METHODS	289
Mukhriddin Arabboev, Shohruh Begmatov, Sukhrob Bobojanov	

IQTISODIYOT TARMOQLARI VA SOHALARI RIVOJLANISHIDA SUN'IIY INTELLEKTDAN FOYDALANISH MASALALARI	300
Davletov Islambek Xalikovich, Normirzayev Ulmasjon Muzaffarjon o'g'li	
IQTISODIYOTDA SAMARALI RAQOBAT MUHITINI SHAKLLANTIRISH SHART-SHAROITLARI VA OMILLARI	304
Karimova Iroda Abdusattarovna	
"MENING MAKTABIM" LOYIHASINI OMMALASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	311
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzayeva	
ISSUES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE EDUCATION MARKET	320
Inomiddin Imomov	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДА ОЦЕНКИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ С УЧЕТОМ СТЕПЕНИ НОВИЗНЫ И ЭФФЕКТОВ	324
Алиева Эльнара Аметовна	
ИНТЕГРАЦИЯ ЦИФРОВЫХ БИЗНЕС-МОДЕЛЕЙ В СИСТЕМУ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ ПРЕДПРИЯТИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	331
Назарова Гулчехра Нурмуханбетовна	
ECONOMIC GROWTH: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECT	336
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
AGROKLASTERDAGI XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLAR O'RTASIDAGI O'ZARO ALOQALAR MEKANIZMINING BUGUNGI HOLATI	342
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
SIMSIZ ALOQA TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA TEMIR YO'L STANSIYALARIDA POYEZDLAR HARAKATINI TASHKIL ETISH	350
Jonikulov Egamberdi Shavkat o'g'li	
GENDER SIYOSATI VA DEMOGRAFIK O'SISHNING INSON KAPITALIGA TA'SIRI	357
Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
СОСТОЯНИЕ ВИТАМИННО-МИНЕРАЛЬНОГО ОБМЕНА (ВИТАМИН D, КАЛЬЦИЙ, МАГНИЙ, ФОСФОР) У ДЕТЕЙ РАННЕГО ВОЗРАСТА С ОСТРОЙ ПНЕВМОНИЕЙ НА ФОНЕ ВЕГЕТАТИВНЫХ ДИСФУНКЦИЙ	364
Абдурахмонов Жасур Нематович, Шарипова Олия Аскарровна, Бахронов Шерзод Самиевич	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA TARKIBIY TUZILISHI	373
Kalandarova Elnura Muzaffar qizi	
ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ АО ХУДУДГАЗТАЪМИНОТ	377
Хусанов Дурбек Нишанович	
ТЕМИР YO'L TRANSPORTIDA NAZORAT GABARIT QURILMALARINING ZAMONAVIY HOLATI, TAHLILI VA HARAKAT TAKRIBI GABARITLARINI ANIQLASH USULINI TAKOMILLASHTIRISH	384
Xidirov Erkin Irgashovich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH VA SAMARALI TAQSIMLASHDA RIVOJLANGAN XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBALARI	391
Amanbaev Amanali Ortazbaevich	
GLOBAL DARAJADA FAOLIYAT YURITADIGAN BRONLASH TIZIMLARINING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI	396
Ismatillaeva Sitara Sayfidin qizi	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA INFRATUZILMA LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNING NORMATIV-HUQUQIY ASOSLARI	403
Akmal Shodiyev	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRUVCHI KORXONALARDA LIZING MUNOSABATLARI HISOBİ	408
Inamov Abdusalom Muhamadovich, Inomov Sardor Abdusalomovich, Inomov Hasanboy Abdusalom o'g'li	

O'TKIR BRONXOLIT BILAN KASALLANGAN BOLALARDA KATAMNEZNING EKOLOGIK OMILLAR TA'SIRIDA UZIGA XOS KECHISHI.....	412
Azimova Kamola Talatovna	
THEORETICAL ASPECTS OF STUDYING CONCEPTS RELATED TO YOUTH TOURISM	416
Norboyev Allayor Ismoilovich, Mansurova Zebuniso Abdurashidovna	
THE ESSEINTIAL STRATEGIES WAYS OF SERICULTURE INDUSTRY OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	420
Khojimatov Ravshanbek Rasuljonovich	
BLENDED LEARNING PLATFORMASI KANSEPSIYASI, ARXITEKTURASI VA FUNKSIONAL TUZILMASI.....	425
Qobulova Madina Tuxbatillo qizi, Mirzaaxmedov Muxammadbobur Karimberdiyevich	
ASALARICHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING AHOLI DAROMADLARI VA FAROVONLIGIGA TA'SIRI: IQTISODIY TAHLIL VA EKONOMETRIK BAHOLASH	430
Kuanishbay Berdimuratov	
MARKETING EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHGA OID XORIJIY YONDASHUVLAR TAHLILI	434
Sobirov Azizbek Avazbekovich	
УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ОРГАНИЗАЦИИ	443
Бабахонов Бабуржон Шухрат угли	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIGA SOLIQ IMTIYOZLARINI QO'LLASH MASALALARI.....	449
Ibroximov Muxammadjon Abdullajanovich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA LOGISTIKA BOSHQARUVINING RAQAMLI MODEL VA UNING SAMARADORLIGI	453
Olimova Bahora Shuxratovna	
СУЩНОСТЬ И ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	463
Муминходжаева Дилноза Рамизовна	
ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И АНАЛИТИЧЕСКИХ ПЛАТФОРМ	468
Дурманов Акмал Шаймарданович	
УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ СОЦИАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ: ВЫЗОВЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РЕФОРМ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ И ЗДРАВООХРАНЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА.....	477
Холмуратов Джахонгир Салимбек угли	
O'ZBEKISTONDA XORIJIY INVESTITSIALARNI JALB ETISHDA TIJORAT BANKLARINING ROLI.....	483
Yuldashev Erkin Xusanovich	
MINTAQAVIY INVESTITSIYA-INNOVASION JARAYONLARGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	489
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
AGROKLAFTERLARDA ICHKI SOTISH JARAYONIDA TRANSFERT BAHOLARNI BELGILASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	495
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF MICE TOURISM AND ITS ADAPTATION TO THE CONDITIONS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	501
Ilkhomova Gulnoza Zayniddin kizi	
MUHANDISLIK KONSTRUKSIYALARIDA MURAKKAB SIRT LARNI CHIZMA GEOMETRIYA YORDAMIDA TAHLIL QILISH.....	507
Qutbtiddinov Hikmatillo Quدراتillo o'g'li	
TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI VA ULARNING IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI	512
Umarova Munira Muxitdinovna	

JINDA ARRALI SILINDR TISHLARIDAN TOLANI AJRATISH JARAYONINI HAVO OQIMI ASOSIDA OPTIMALLASHTIRUVCHI ENERGIYA TEJAMKOR QURILMANI MODELLASHTIRISH.....	516
Mirzakarimov Mirsharofiddin Mirzaabdurahimovich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI TOMONIDAN ISHLAB CHIQARILGAN MAHSULOTLARNI XORIJGA EKSPORT QILISH MEKANIZMLARI	524
Matkarimov Anvar Tajimatovich	
MUHANDISLIK KONSTRUKSIYALARIDA MURAKKAB SIRTLARNI CHIZMA GEOMETRIYA YORDAMIDA TAHLIL QILISH	528
Qutbtiddinov Hikmatillo Qudratillo o'g'li	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINI SOLIQ NAZORATINI AMALGA OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	533
Ismailov Bobir Salomovich	
QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA KAPITAL QO'YILMALAR XUSUSIYATLARI VA ULAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH	540
Baxriyev Muxiddin Sheraliyevich	
QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA ASOSIY VOSITALAR VA ULAR BUXGALTERIYA HISOBINING XUSUSIYATLARI.....	545
Fayzullayev Murodjon Nematulayevich	
O'ZBEKISTONDA KLASSTER IQTISODIYOTI: INVESTITSİYALAR, EKSPORT VA SANOAT ISHLAB CHIQARISHINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI (2022-2024-YILLAR KESIMIDA).....	550
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich, Jabbarov Majidbek Erzodovich, Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
GLOBAL YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA EKOLOGIK, IJTIMOY-IQTISODIY OMILLARNING TAHLILI	556
M.M.Muminova	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA SMART TURIZM SHAROITIDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING XORIJIY TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON ISTIQBOLLARI	565
Najmidinov Azizbek Bahrom o'g'li	
ТЕКУЩИЕ УГРОЗЫ И ВЫЗОВЫ, СВЯЗАННЫЕ С МИГРАЦИОННЫМИ КРИЗИСАМИ	571
Бегматов Хусанбек	
ELEKTRON TIJORAT SEKTORI UCHUN ONLAYN REKLAMA SAMARADORLIGINI BAHOLASH	575
Rajabova Dilbar Ixtiyor qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O'ZBEKISTON MEVA-SABZAVOTCHILIK SOHASIDA MAHSULOT YETISHTIRISHDAN TORTIB UNI BOZORGA CHIQARISHGACHA BO'LGAN JARAYONDA NEYROMARKETING TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	582
Sadiy Shukrillo Asatillo o'g'li	
YOSH TADBIRKORLAR FAOLIYATIDA INNOVATSION G'OYALARNING AMALIY AHAMIYATI	590
Ergashev Oybek Xaydaraliyevich	
ТЕХНОЛОГИЯ НЕТРАДИЦИОННОГО СБАЛАНСИРОВАННОГО КОМБИКОРМА, С ОБОГАЩЕННЫМ БЕЛКОМ И ФЕРМЕНТАМИ СОСТАВОМ ИЗ ГРИБКА PLEUROTUS OSTREATUS.....	594
Ниезов Хусан Ниез угли	
MINTAQAVIY RIVOJLANISH INDIKATOR TIZIMINING AHAMIYATI	601
Turdiyev Ulug'bek Qayumovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISH BO'YICHA DAVLAT SIYOSATI	608
Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
TO'QIMACHILIK KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BOSHQARISH JARAYONI VA TIZIMI	612
Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi	

SPORT SANOATINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA OID XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI.....	616
Xamraqulov Ixtiyor Baxtiyorovich	
MARKAZLASHTIRILGAN DISPATCHERLIK TIZIMIDA POEZDLAR HARAKATI XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA AVTOMATLAR NAZARIYASIGA ASOSLANGAN INTEGRATSIYALASHGAN MATEMATIK MODEL.....	620
Muhiddinov Obidjon Omonjon o'g'li	
ПРОЦЕНТНЫЙ РИСК ПО КРЕДИТАМ: АНАЛИЗ, ОЦЕНКА И УПРАВЛЕНИЕ.....	627
Абдуллаев Шахобиддин Шамсиддинович	
REDUCTION OF GREENHOUSE GAS EMISSIONS: EMISSION QUOTAS OR MANDATORY CONTROL TECHNOLOGIES	633
Bobonov Doston Abdumo'min o'g'li, Qozoqboyev Jasur Abduvali o'g'li	
AYOLLAR TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA).....	637
Raximova Moxigul Isroiljonovna	
ПОЛУЧЕНИЕ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОГО ЦЕМЕНТА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ.....	643
Арипова Мастура Хикматовна, Ташбаев Джахангир Назим угли	
МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРОМЫШЛЕННЫХ ГОРЕЛОК И ИССЛЕДОВАНИЕ ИХ ТЕПЛОВОЙ НАГРУЗКИ	652
Ражабов Азамат Тоирович	
QISHLOQ XO'JALIK TEXNIKALARI MARKETINGI VA UNING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI.....	658
Xolmirzayev Bobur Mansurovich	
ПРИМЕНЕНИЕ СУБСИДИАРНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ АНКРОТСТВА: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И ВОЗМОЖНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	663
Хамзина Динара Рашатовна	
YASHIL REKREATSION TURIZM KONSEPSIYASINI JORIY ETISHNING ILMIY-AMALIY JIHATLARI.....	669
Baxriyeva Zarina Nasimovna	
KORXONALARDA DIVERSIFIKATSIYA SIYOSATINI SHAKLLANTIRISHDA IQTISODIY MEXANIZMLARINING O'RNI	672
Mirzarayimova Feruza Zokirjon qizi, Levakov Izzatulla Nematillayevich	
QALINLIGI 2 MM BO'LGAN TASMALI LISTLARNI SOVUQ HOLATDA PROKATLASH TEXNOLOGIK JARAYONINI ISHLAB CHIQISH	679
Yusupov Abdulaziz Abdullajanovich, Saydumarov Botir Muradovich, Arslonov Asadbek G'aybulla o'g'li	
HUDUDIIY TARMOQLANGAN AVTOMOBIL YO'LLARI MUHANDISLIK INSHOOTLARI KOMPLEKSINI LOYIHALASH VA QURISH JARAYONLARINI MODELLASHTIRISH.....	682
Zikrayev Akmaljon Alimovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATIDA DAROMADLARNI OSHIRISH YO'LLARI.....	688
Ostonaqulova Gulchehraxon Muhammadyoqub qizi	
"MIKROSIMULYATSION MODELLAR" VA ULAR YORDAMIDA IQTISODIY SIYOSATGA OID QARORLARNING TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIGA TA'SIRINI BAHOLASHDAGI AHAMIYATI.....	694
Mualliflar Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Raxmonov Doniyor Ixtiyorjon o'g'li, Ortiqova Niginabonu Alisher qizi, Raxmonov Jo'rabek Hamroyevich	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARI TUZILMAVIY KO'RSATKICHLAR TIZIMI VA TAMOIYILLARI.....	702
Jabborov Elbek Erkin o'g'li	
MOLIYAVIY REJALASHTIRISH VA TARTIBGA SOLISH	707
Sharoxmatov Abduraxim Abdulamitovich	

SMART SOATLAR YORDAMIDA BEMORLAR SALOMATLIGINI NAZORAT QILISH.....	712
Alimqulov Nurmuhammad Muqumjon o'g'li, Eraliyev Humoyun Ma'mirjon o'g'li, Madaminova Mahliyo Bahodirjon qizi	
PENSIYA JAMG'ARMASI FAOLIYATINI TARTIBGA SOLISHDA DAVLATNING ROLI	718
Sherjonov Doniyor Sapparbayevich	
TOG'-KON SANOATI KORXONALARIDA BARQAROR RIVOJLANISH IMKONIYATLARINI BAHOLASH.....	722
Karimov Ma'ruf Ixtiyorovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA ISLOM MOLIYASINING AHAMIYATI	726
Sultonov Baxtiyor Baxodirovich	
UCH FAZALI IKKI CHULG'AMLI MOYLI TRANSFORMATORLARNING ISSIQLIK HISOBINI MODELLASHTIRISH VA TADQIQ QILISH	731
Taniyev Mirzoxid Xurramovich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Omonboyev Dilrux Nuraddin o'g'li	
ERKIN IQTISODIY ZONALARNING RIVOJLANISHI BOSQICHLARI	736
Mamadiyev Elyor Akmalovich, Sharipov K. A.	
MOLIYAVIY INKLYUZIYANING IJTIMOIIY TABAQALANISHGA TA'SIRINING NAZARIY JIHATLARI.....	740
Adashaliyev Baxtiyorjon Valisher o'g'li	
ВОПРОСЫ ТРАНСФОРМАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ К МЕЖДУНАРОДНЫМ СТАНДАРТАМ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА	746
Муҳидинов Аюббек Нуритдинович	
РОЛЬ КОЛЛЕКТОРНО-ДРЕНАЖНЫХ СИСТЕМ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ	753
Жангабаев Данияр Мансурович, Хожамуратова Роза Тажимуратовна	
ASSESSMENT OF ESG INDICES OF PRESTIGIOUS HOTELS IN UZBEKISTAN	759
Saidova Madina Xayrullo qizi	
FISKAL SIYOSATDA MAHALLIY BUDJETLAR MUSTAQILLIGINI OSHIRISHNING MOLIYAVIY INSTRUMENTLARI	765
Muxitdinov Sidikxo'ja Akobirxo'ja o'g'li	
TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA TIJORAT BANKLARI KREDITLASH AMALIYOTINING XORIIY TAJRIBASI.....	771
Jabbarov Nodir Umirovich	
AKSIZ SOLINISHNING IJTIMOIIY-IQTISODIY TA'SIRI	775
Abdulxayeva Shaxnoza Muxammadiyevna	
O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI VA UNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	781
Shavkat Djumaniyazov	
EKISHDA CHIGITNI BIR XIL TARQATISH VA OPTIMALLASHTIRISH USULLARI.....	787
Imomov Shavkat Jaxonovich, Nuritov Ikrom Rajabovich, Babamuradov Anvar Baxtiyorovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKDA KOMPLEKS IQTISODIY TAHLIL TIZIMINI JORIY ETISH	790
Akbarov Akramjon Ibroximjonovich	
INNOVATION FAOLIYAT XARAJATLARINING BUXGALTYERIYA HISOB VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	793
Mustafoev Akbar Mustafo o'g'li	
INTELLIGENT SYSTEM FOR MONITORING AND MANAGEMENT OF THE VEGETABLE OIL REFINING PROCESS	798
Ortiqov Elbek Elmirza o'g'li	
O'ZBEKISTONDA KREATIV INDUSTRIYA VA EVENT-MENEJMENTNING HUQUQIY-ME'YORIY ASOSLARI.....	806
Shaxabatdin Maxamatdinov Isak uli	

РОЛЬ И РАЗВИТИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЯХ МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И КИТАЕМ.....	812
Wang Jianhong, Норов Улугбек Ирискулович	
FARMATSEVTIKA KORXONALARIDA YORDAMCHI ISHLAB CHIQUARISH JARAYONLARI HISOB VA YORDAMCHI MAHSULOTLAR TANNARXINI ANIQLASHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	816
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARINI STRATEGIK BOSHQARUV HISOB DOIRASIDA SHAKLLANTIRISH VA ULARNING HOLATINI TAHLIL QILISH	821
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi	
К ВОПРОСУ РАСЧЕТА МОЩНОСТИ, НЕОБХОДИМОЙ ДЛЯ РАЗОГРЕВА КРОМОК ТРУБНОЙ ЗАГОТОВКИ ДО ТЕМПЕРАТУРЫ СВАРКИ	825
Заиркулов Элёр Ёкубжон ўғли	
TEKNOLOGIK JARAYONLARNI BOSHQARISHNING AVTOMATLASHTIRILGAN TIZIMLARI	830
Bekishev Allabergen Yergashevich, Hamadulloyev Diyorbek Hasanboy o'g'li	
ESG (ENVIRONMENTAL, SOCIAL AND GOVERNANCE) TAMOYILLARINING IQTISODIY RIVOJLANISH VA KORPORATIV FAOLIYATGA TA'SIRI: MAKRO VA MIKRO DARAJADAGI TAHLIL	834
Murtozayev Sardorbek Abdijalil o'g'li	
TESTING THE STATISTICAL SIGNIFICANCE OF DYNAMIC MODELS IN ECONOMICS	838
Muradov Rustamjon Sobitkhonovich	
REAL IQTISODIY DAVRLAR NAZARIYASI VA UNDAN MAKROIQTISODIY TADQIQOTLARDA FOYDALANISH.....	843
Rustamov Narzillo Istamovich	
РАСЧЕТ РАСТЯЖЕНИЯ ДРЕВЕСИНЫ И ДЕРЕВЯННЫХ КОНСТРУКЦИЙ ИЗ МЕСТНЫХ ДРЕВЕСНЫХ МАТЕРИАЛОВ ПОД ДИНАМИЧЕСКИМИ НАГРУЗКАМИ.....	848
Юнусалиев Эльмурод Мухаммадьякубович, Ташпулатов Илхомжон Бахтиёрович	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ И ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ФОНДОВОГО РЫНКА: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА	854
Евгений Юрьевич Шек	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ КЛАСТЕРОВ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	860
Шодмонов Қобилжон Қахрамон ўғли	
AGRAR IQTISODIYOTNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	870
Ibrohimova Maqsuda Muhammadjon qizi, Ibrohimova Muazzam Muhammadjon qizi	
XORAZM VILOYATIDA KICHIK BIZNESNING EKSPORT SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA BU BORADAGI MUAMMOLAR	873
Raxmatullayev Umarbek Ulug'bekovich	
ДАТЧИКИ ИНТЕРНЕТА ВЕЩЕЙ И ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДЛЯ МОНИТОРИНГА ТЕПЛИЧНЫХ КОМПЛЕКСОВ	878
Самадов Эльёр Эркинович	
МЕТОДЫ ОПТИМИЗАЦИИ РАБОТЫ ЭКСКАВАТОРНО-АВТОМОБИЛЬНОГО КОМПЛЕКСА КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТИ НА ОТКРЫТЫХ ГОРНЫХ РАБОТАХ	884
Аннакулов Тулкин Жовбекович, Нормонов Шамсиддин Нураддинович	
ПРОГНОЗИРУЮЩЕЕ УПРАВЛЕНИЕ СЛОЖНЫМИ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИМИ ПРОЦЕССАМИ И ПРОИЗВОДСТВАМИ НА ОСНОВЕ НЕЙРОННЫХ СЕТЕЙ	892
Гулямов Шухрат Манапович	

OLIY TA'LIM TASHKILOTI SUBYEKTLARIDA BUDJET MABLAG'LARI BO'YICHA XARAJATLAR HISOBINI YURITISH	896
<i>Xonimqulov Islom Ergash o'g'li</i>	
XIZMAT KO'RSATUVCHI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA MODDIY-TEXNIKA RESURSLARINI BOSHQARISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR	901
<i>Kamoliddinov Ilxomjon Muxammadjonovich</i>	
THE HIDE AND SHADOW ECONOMY IN UZBEKISTAN	905
<i>Koshanov Abdimurat Azat uli, Abdimuratova Altingul Kalbayevna</i>	
SHAHAR AGLOMERATSIYALARI FAOLIYATINI TAHLIL QILISH VA BAHOLASH.....	910
<i>Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich</i>	
MOL-MULK SOLIG'I HISOB VA UNI TAKOMILLASHTIRISH	914
<i>Sh.M.Ergashev</i>	
HUDUDLARDA QURILISH OBYEKTLARINI QURILISH MATERIALLARI BILAN TA'MINLASH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	918
<i>Najimov Iskander Perdebayevich</i>	
TOVAR MODDIY ZAXIRALAR AUDITIDA TAHLILY AMALLARNI O'TKAZISH VA ULARNING BOSQICHLARI.....	922
<i>Tajekeev Ziyatdin Kobeytinovich</i>	
МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ ЗАТРАТАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	927
<i>Минутдинова Лилия Тагировна</i>	
МОДЕРНИЗАЦИЯ ОСВЕЩЕНИЯ САЛОНОВ ВАГОНОВ МЕТРОПОЛИТЕНА ПУТЕМ ЗАМЕНЫ ЛАМП НАКАЛИВАНИЯ ЛБ-40 (ЛБ-36) НА СВЕТОДИОДНЫЕ LED-ЛАМПЫ	934
<i>Файзуллаев Асомитдин Аловитдинович, Нематов Эркин Хамраевич, Пирназаров Шохрух Холмурод угли</i>	
HUDUDY BARQAROR O'SISHDA INKLYUZIV IQTISODIY MEKANIZMLARNING ROLI	939
<i>Xamroqulov M.J.</i>	
UZBEKISTAN'S HIGHER EDUCATION SYSTEM STRENGTHENS ITS POSITION ON THE INTERNATIONAL STAGE.....	944
<i>Umarov Diyor Ravshanovich</i>	
YANGI TAKOMILLASHTIRILGAN PAXTA SEPARATORINI KORXONADA SINOV JARAYONIDAN O'TKAZISH.....	949
<i>Raximov Akbar Xolmurodovich</i>	
KICHIK BIZNESNI MOLIYALASHTIRISHNING OSIYO DAVLATLARI TAJRIBALARI: TAHLILY YONDASHUV	953
<i>Annaklichev Saxi Saparmuxamedovich</i>	
КИНЕТИЧЕСКАЯ АРХИТЕКТУРА НА ПРИМЕРЕ ДИНАМИЧЕСКИХ ФАСАДОВ	958
<i>Хаитов Суннатжон Истамович</i>	
TIJORAT BANKLARIDA MARKETING FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH VA UNING AMALIY IMKONIYATLARI.....	963
<i>Ibragimova Shahlo Alimbayevna</i>	
ЗАКОНОМЕРНОСТИ ДЕСУЛЬФУРАЦИИ МЕТАЛЛА ШВА В ЗАВИСИМОСТИ ОТ СОСТАВА ШЛАКООБРАЗУЮЩЕЙ ОСНОВЫ ФЛЮСОВ	969
<i>Абралов Музаффар Махмудович</i>	
РОЛЬ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА И ИННОВАЦИОННОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ	975
<i>Бахрамов Зиядулла Баходирходжаевич</i>	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	979
<i>Yuldasheva Mexrunisa Qasimjan qizi</i>	
OLIY TA'LIM SOHASINI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA TRANSFORMATSIYA QILISHNING INSTITUTSIONAL VA ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI	984
<i>Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li</i>	

XORIJ TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTONDA DAVLAT AKTIVLARI BO'YICHA INTERAKTIV MA'LUMOTLAR BAZASINI YARATISH ORQALI BUDJET XARAJATLARINI TAHLIL QILISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH.....	989
Dilshod Pulatov, Gulzara Kaxxarova	
TEMIR YO'L TRANSPORTINI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	994
Raximov Xasan Shukurjonovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	1000
Yuldashev Doniyor Tairovich	
PENSIYA JAMG'ARMALARIDA HISOBNI TASHKIL ETISH VA XARAJATLAR SMETASI IJROSI BO'YICHA HISOBOTI TAHLILI	1005
Nurmanov Karjavbay Tilevbaevich, Nurmanov Din-Axmed Tilevbaevich	
MINTAQA SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY MEXANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	1011
Axmedova Xumora Ibroxim qizi	
ELEKTR MARKAZLASHTIRISH TIZIMIDAGI BOSHQARISH VA NAZORAT RELELI BLOKINI (P62) ZAMONAVIY, KONTAKTSIZ ELEMENTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH HAMDA UNING MATEMATIK MODELINI ISHLAB CHIQUISH	1015
Xujamkulov Eldor G'ayratjon o'g'li	
KLASTERLAR FAOLIYATIDA DAVLAT QO'LLAB-QUVVATLASHI VA INVESTORLAR ROLI	1026
Karimova Nilufar Sadridin qizi	
ИССЛЕДОВАНИЯ И РАЗРАБОТКИ ШЛАКООБРАЗУЮЩЕЙ ОСНОВЫ ПОКРЫТИЙ ЭЛЕКТРОДОВ ДЛЯ ИЗНОСОСТОЙКОЙ НАПЛАВКИ НА БАЗЕ МИНЕРАЛЬНО-СЫРЬЕВЫХ РЕСУРСОВ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	1030
Садыков Жахонгир Насырджанович	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA QURILISH SANOATINING INVESTITSION JOZIBADORLIGI	1039
Boltayev Umidjon Talant o'g'li	
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФРАКРАСНЫХ ДАТЧИКОВ И ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В КОНТРОЛЕ КАЧЕСТВА ЗЕРНОВЫХ ПРОДУКТОВ	1044
Мухамедханов Улугбек Тургудович	
MINTAQA IQTISODIYOTINING IQTISODIY RIVOJLANISHINING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	1049
Qodirov Farrux Ergash o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA SUN'IY INTELLEKT VA BIG DATA ASOSIDA INNOVATSION XIZMATLARNI JORIY ETISH	1054
Nuriddinov Ziyovuddinxon Zuxriddin o'g'li	
ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ПРОЦЕССАМИ РАЗДЕЛЕНИЯ НА ОСНОВЕ БАЗ ЗНАНИЙ И ЦИФРОВЫХ МОДЕЛЕЙ	1059
Абдуллева Камола Рустамовна	
MATERIALLARNI MURAKKAB YASSI TRAEKTORIYALAR BO'YICHA DEFORMASIYALANTIRISHDA PLASTIK DEFORMASIYALANISH JARAYONLARI	1065
A.Xakimov, X.Xakimov	
ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ АВТОМОБИЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ	1073
Касымова Нозима Омиловна	
OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI TA'MINOT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	1077
Bekjanov Dilmurad Yo'ldashovich	

AUDITORLIK TEKSHIRUVINI REJALASHTIRISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	1082
Saidova Sevara Abdimumin qizi	

AUDITORLIK TEKSHIRUVINI REJALASHTIRISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI

Saidova Sevara Abdimumin qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil izlanuvchisi

E-mail: sevarayus96@mail.ru

ORCID: 0009-0006-2683-9332

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekistonda auditorlik tekshiruvini rejalashtirishning uslubiy masalalari bayon qilingan bo'lib, unda auditorlik tekshiruvini rejalashtirish bosqichlari tavsifi, auditorlik tekshiruvini rejalashtirish muammolari, 300-son "Moliyaviy hisobot auditini rejalashtirish nomli AXSda o'zaro bog'liq tomonlarni ifodalovchi havolalar, 300-son AXS tarkibiy qismlari tavsifi hamda auditni rejalashtirish jarayonlarini takomillashtirish masalalari bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Auditorlik tekshiruvi, auditning xalqaro standartlari, auditni rejalashtirish, audit bosqichlari, auditning umumiy strategiyasi, audit rejasi, auditorlik amallar, auditning xalqaro standartlari, auditni dastlabki rejalashtirish, auditor, auditorlik guruhi.

Abstract. This article describes the methodological issues of planning audit in Uzbekistan, describes the stages of planning audit, issues of planning audit, references to related parties in ISA 300 "Planning audit of financial statements", describes the components of ISA 300, and issues of improving the audit planning process.

Keywords: Audit, international auditing standards, audit planning, audit stages, overall audit strategy, audit plan, audit procedures, international auditing standards, initial audit planning, auditor, audit team.

Аннотация. В данной статье рассматриваются методологические вопросы планирования аудита в Узбекистане, описываются этапы планирования аудита, вопросы планирования аудита, ссылки на заинтересованные стороны в МСА 300 «Планирование аудита финансовой отчетности», описываются компоненты МСА 300 и вопросы совершенствования процесса планирования аудита.

Ключевые слова: Аудит, международные стандарты аудита, планирование аудита, этапы аудита, общая стратегия аудита, план аудита, аудиторские процедуры, международные стандарты аудита, первоначальное планирование аудита, аудитор, аудиторская группа.

KIRISH

O'zbekistonda audit bozori barqaror rivojlanayotgan so'nggi yillarda iqtisodiyotni modernizatsiyalash va diversifikatsiyalash jarayonlariga alohida e'tibor berilmoqda. Zero, auditorlik xizmatiga bo'lgan ehtiyoj yildan-yilga oshib borayapti. Shu bois, O'zbekistonda ushbu faoliyatni rivojlantirish va xalqaro standartlar asosida tashkil etish davr talabiga aylanmoqda.

Respublikamizda olib borilgan ilmiy tadqiqotlarda auditorlik tekshiruvini rejalashtirish va o'tkazish uslubiyatini takomillashtirish masalasi hozirgi kunga qadar bir butun, yaxlit ilmiy asar sifatida batafsil tadqiq etilmagan. Auditorlik faoliyatining kengayib borishi va bu sohada fundamental tadqiqotlarning kamligi iqtisodiyotni modernizatsiyalash va diversifikatsiyalash sharoitida auditorlik tekshiruvini rejalashtirish va o'tkazish uslubiyatini takomillashtirishga oid ilmiy asoslangan tadqiqotlar olib borish zaruriyatini taqozo etmoqda.

Auditorlik tekshiruvini o'tkazish bosqichlarida bajariladigan auditorlik amal(vazifa)larining mazmuni, ularda bajariladigan vazifalar, qonunosti hujjatlaridagi nomuvofiqliklar va ularni bartaraf etish yo'llari xususida fikr yuritmoqchimiz. Zero, auditorlik tekshiruvining sifatli(qonunchilikda belgilangan muddat va tartib asosida) amalga oshirilishini ta'minlash uchun uni belgilangan ketma-ketlik asosida o'tkazish talab etiladi. Ta'kidlash joizki, yuqoridagi iqtisodchi olimlarning ilmiy asarlarida aynan auditorlik tekshiruvini o'tkazish uslubiyatini o'rganishga

keng e'tibor qaratilmagan hamda amaldagi normativ-huquqiy hujjatlarning iqtisodiyotni modernizatsiyalash va diversifikatsiyalash sharoitiga muvofiq o'zgarib borishi mazkur sohada chuqur ilmiy izlanishlar olib borish lozimligidan dalolat beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Auditorlik tekshiruvini rejalashtirishning nazariy va uslubiy asoslarini yaratish hamda uni takomillashtirish bo'yicha asosan xorijlik iqtisodchi olimlar ilmiy tadqiqotlar olib borishgan. Ular jumlasiga E.A.Arens, Dj.K.Lobbek, A.D.Sheremet va V.P.Suys kabi olimlarni kiritish mumkin. Respublikamiz iqtisodchi olimlari tomonidan esa bu masalalar yaratilgan darslik, monografiya va o'quv qo'llanmalarda, shuningdek, e'lon qilingan ilmiy maqola va tezislarda faqat auditorlik rejalashtirishning nazariy jihatlarini o'rganilgan. Masalan, R.D.Do'smuratov, A.A.Karimov, Z.T.Mamatov, B.Q.Hamdamiy, M.M.Tulaxodjaeva, U.Saxobov va I.Qo'zievning asarlarida auditorlik tekshiruvini rejalashtirish va o'tkazishning nazariy asoslarini rivojlantirish muammolari o'rganilgan.

Amerikalik olimlar E.A.Arens va Dj.Lobbeklar esa "auditorlik tekshiruvini rejalashtirish jarayonini dastlabki rejalashtirish, umumiy ma'lumotlarni to'plash, mijozning huquqiy majburiyatlari to'g'risida ma'lumotlar to'plash, muhimlik, auditorlik riski, biznes riski va ichki xo'jalik risklarini baholash, ichki xo'jalik nazorat tizimi bilan tanishish, auditning umumiy rejasi va dasturini tuzish"[1] kabi oltita bosqichlarda amalga oshirish zarurligini ta'kidlaganlar.

Bu borada respublikamiz iqtisodchi olimlaridan N.S.Sanaev tomonidan auditni rejalashtirish jarayoni "taxminiy rejalashtirish, umumiy zarur axborotlarni yig'ish, mijozning yuridik majburiyatlari ko'lamiga haqida axborot yig'ish, mijozdagi ichki audit tizimi va uning tavakkalchiligiga baho berish va mijoz biznesi hamda ichki audit sohasidagi tavakkalchilikni baholash" [2] kabi beshta bosqichlarga ajratgan holda, uning ayrim nazariy jihatlarini tadqiq etgan. Yana bir iqtisodchi olim I.Qo'zievning fikricha, "auditni rejalashtirish jarayoni 3 bosqichli, ya'ni, kirish, tayyorgarlik va yakuniy qismlar asosida amalga oshirilishi maqsadga muvofiq"[3] deb ta'kidlagan.

Rossiyalik olimlar A.D.Sheremet va V.P.Suyslar tomonidan esa auditorlik dasturini tayyorlashning nazariy masalalari tadqiq etilgan bo'lib, ularning ta'kidlashicha "audit dasturi audit umumiy rejasining rivojlantirilishi hisoblanadi va audit rejasini amalga oshirish uchun zarur bo'ladigan auditorlik muolajalarining batafsil ro'yxatidan iborat" [4].

Auditni dastlabki rejalashtirish masalalari auditga oid olib borilgan tadqiqotlarda iqtisodchi I.I.Meliyevning tadqiqotlarida auditni dastlabki rejalashtirish jarayonlari to'g'risidagi tadqiqot natijalarini kuzatish mumkin [5].

Respublikamiz iqtisodchi olimlari tomonidan esa bu masalalar yaratilgan darslik, monografiya va o'quv qo'llanmalarda, shuningdek, e'lon qilingan ilmiy maqola va tezislarda faqat auditorlik faoliyatini tashkil etishning nazariy jihatlarini o'rganilgan. Masalan, R.Do'smuratov, A.Karimov, Z.Mamatov, B.Hamdamiy, M.Tulaxodjaeva, I.Qo'ziev, A.Avloqulov va I.Meliyevning asarlarida auditorlik tekshiruvini rejalashtirish va o'tkazishning nazariy asoslarini rivojlantirish muammolari o'rganilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada muallif tomonidan ilmiy abstraksiyalash, tizimli tahlil, statistik kuzatish, guruhlash, taqqoslash, induksiya va deduksiya kabi usullardan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Auditorlik tekshiruvini tashkil etishning bugungi kundagi dolzarb muammolaridan biri bu - amaliyotda auditorlik tekshiruvini rejalashtirish jarayonining ahamiyati va mazmunini auditorlar tomonidan etarlicha tushunmasligi sababli, rejalashtirish amalda standartlar talablariga muvofiq amalga oshirilmayapti yoki ayrim auditorlik tekshiruvlarida ushbu bosqichda tuziladigan auditorlik dasturi va umumiy rejasi tuzilmayapti? Iqtisodchi I.Meliyevning ta'kidlashicha bugungi kunda auditorlik tekshiruvini rejalashtirish borasida quyidagi amaliy muammolar mavjuddir (1-jadval) [6].

1-jadval. Auditorlik tekshiruvini rejalashtirish muammolari

№	MUAMMONING MAZMUNI
1	Auditorlik faoliyatini tartibga soluvchi me'yoriy hujjatlar va ilmiy tadqiqotlarda auditni rejalashtirish va uning bosqichlari mazmuni, ahamiyati va rejalashtirishga qo'yilgan talablar mazmunining etarlicha ochib berilmaganligi
2	Auditorlik tekshiruvini rejalashtirishda auditorlik tashkilotlari tomonidan 300-sonli "Moliyaviy hisobot auditini rejalashtirish" nomli AXS (keyingi o'rinlarda AXS) talablariga rioya etilmayotganligi yoki rejalashtirish jarayonining sifati etarlicha nazorat qilinmayotganligi

3	Auditorlik tekshiruvini dastlabki rejalashtirish bosqichida bajariladigan vazifalar mazmuni va ularni amalga oshirish tartibini amaldagi auditorlik standartlarida aniq va batafsil bayon etilmaganligi
4	Auditorlik standartlari va ilmiy tadqiqot ishlarida keltirilgan auditorlik tekshiruvining audit umumiy strategiyasi va audit rejasi namunaviy shaklining amaliyotda qo'llash imkonining mavjud emasligi
5	Amaldagi 300-sonli "Moliyaviy hisobot auditini rejalashtirish" nomli AXSda rejalashtirish jarayonida tuziladigan hujjatlar namunaviy shaklining umuman keltirilmaganligi va auditorlarni AXS talablari mazmunidan xabardorlik darajasining pastligi
6	Auditorlik tekshiruvini rejalashtirish jarayonini tanqidiy tahlil etgan holda, amaldagi me'yoriy hujjatlar va auditorlik standartlarini etarlicha zamonaviy talablarga muvofiqlashtirilmayotganligi hamda amalga oshirilayotgan islohotlar talablari darajasida sohaga oid ilmiy tadqiqotlar olib borilmayotganligi

Amaldagi 300-sonli «Moliyaviy hisobot auditini rejalashtirish» nomli auditning xalqaro standartiga ko'ra, tekshiruvni rejalashtirish ikki bosqichda, ya'ni, "audit umumiy strategiyasini ishlab chiqish" va "audit rejasini tayyorlash" nomli bosqichlarda amalga oshirilishi belgilangan. Biroq, fikrimizcha, amaliyotda auditorlar mazkur bosqichga jiddiy e'tibor qaratmasliklari va respublikada xalqaro standartlarning rasmiy mukammal tarjimasi yaratilmaganligi bois ushbu standart talablari etarlicha bajarilmayapti.

Bizningcha, auditorlik tekshiruvini rejalashtirish jarayoni quyidagi bosqichlarda amalga oshirilishi maqsadga muvofiqdir:

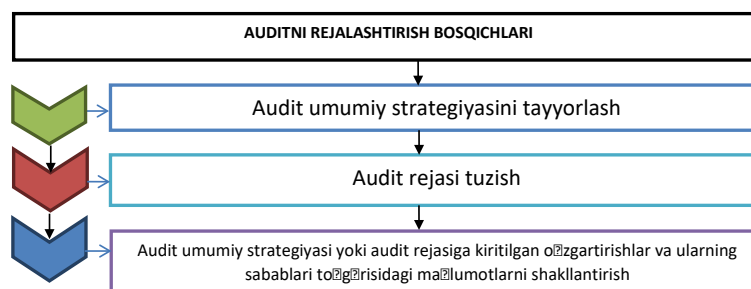
1. Auditorlik tekshiruvni buyurtmachisi faoliyati to'g'risida ma'lumotlarni to'plash;
2. Auditorlik shartnomasi shartlarini kelishish hamda auditorlik shartnomasini tuzish;
3. Auditorlik umumiy rejasini tayyorlash va tasdiqlash;
4. Auditorlik dasturini tayyorlash va tasdiqlash;

5. Tasdiqlangan auditorlik audit umumiy strategiyasi va audit rejasi bilan tekshiruv buyurtmachisi hamda auditorlik guruhini tanishtirish.

Bizning fikrimizcha, tekshiruvni rejalashtirishning ilk jarayonida auditorlik tashkiloti tekshirilayotgan sub'ekt faoliyati to'g'risidagi quyidagi hujjatlarni ya'ni, korxona ustavi, tekshirilayotgan sub'yektning davlat ro'yxatidan o'tkazilganligi to'g'risidagi hujjatlar, korxona hisob siyosati va unga kiritilgan o'zgartirishlar to'g'risidagi buyruq, xo'jalik yurituvchi sub'ektning ta'sis hujjatlari (ta'sisshilar yig'ilishining bayonnomalari), korxonaning statistik va moliyaviy hisobotlari, tuzilgan shartnoma va bitimlar, ichki audit xizmati bo'limi hisobotlari, tekshiruv buyurtmachisining tarkibiy bo'linma (filial)lari ro'yxati, tekshirilayotgan sub'ekt faoliyatining tashkiliy hujjatlari va tekshiruvda qatnashuvchi auditorlik guruhi a'zolarining tajriba (malaka) darajasini tasdiqlovchi hujjat nusxalarini olishi hamda ularning mazmuni bilan to'liq tanishishi maqsadga muvofiqdir.

Auditorlik rejalashtirishning tavsiya etilgan birinchi va ikkinchi bosqichlari mazmuni to'g'risida yuqorida so'z yuritilganligi bois, biz auditorlik umumiy rejasini tayyorlash va tasdiqlash bosqichi to'g'risida fikr yuritamiz. Bizningcha, auditorlik umumiy rejasi – bu tekshiruvning asosiy bosqichlari, bosqichlarni bajarish muddatlari, tekshiruv vazifalarini bajaruvchilar va auditorlik nazorati jarayonida qo'llaniladigan metodlar hamda amallar ro'yxati aks ettirilgan auditorlik ish hujjatidir. Mazkur hujjatning namunaviy shakli hamda undan tekshiruvda foydalanish tartibi auditorlik tashkilotining ishchi standartlarida ko'rsatilgan bo'lishi lozim. Ushbu hujjatning auditorlar uchun ahamiyati shundaki, bu hujjatda tekshiruvda qanday masalalar, kimlar tomonidan va qaysi muddatlarda o'rganilishi, qanday usul va amallar asosida o'rganilishini tekshiruv boshlanmasidan avval belgilash hamda o'z muddatida tekshiruv vazifalari bajarilishini nazorat qilish imkonini beradi.

Izlanishlar natijasida bugunga qadar olib borilgan tadqiqotlar va O'zbekiston auditorlik amaliyotida auditni rejalashtirish jarayonlari dastlabki rejalashtirish, umumiy rejani tayyorlash va audit dasturini tayyorlash bosqichlari orqali amalga oshirilayotganligi ma'lum bo'ldi. Biroq, "Moliyaviy hisobot auditini rejalashtirish" nomli 300 son AXS me'yorlariga ko'ra rejalashtirish jarayonlari quyidagi jarayonlardan tashkil topadi (1-rasm).

1-rasm. Xalqaro standartlarga muvofiq auditni rejalashtirish bosqichlari¹

1 Муаллиф томонидан тайёрланган

Yuqoridagi -rasm ma'lumotlaridan ko'rinadiki, auditorlik tekshiruvini rejalashtirish jarayoni auditning xalqaro standartlarini qo'llash bo'yicha yetarlicha nazariya va amaliyot rivojlangan davlatlarda nazariy jihatdan emas amaliy yondashuvlar asosida audit umumiy strategiyasi, audit rejasi va ularga kiritilgan o'zgarishlar hamda sabablar nomli hujjatlarni qo'llash asosida amalga oshirilib kelinmoqda. Yuqoridagi hujjatlarni qo'llanilishi audit jarayonlarini xalqaro standartlar asosida tashkil etish va amalga oshirish imkoniyatlarini ta'minlaydi.

Bizningcha, 300-sonli auditning xalqaro standarti tarkibiga audit umumiy strategiyasi va audit rejasini kiritishni maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz. Biz har bir tekshiruv ob'ekti uchun tekshirilayotgan ob'ekt xususiyatlarini inobatga olgan holda, alohida mazmun va shaklda tayyorlashni tavsiya etamiz. Rejalashtirishning "tasdiqlangan auditorlik audit umumiy strategiyasi va audit rejasi bilan tekshiruv buyurtmachisi hamda auditorlik guruhini tanishtirish" nomli yakunlovchi bosqichida tekshirilayotgan korxona rahbariyati, korxonaning hisob ob'ektlari uchun masullar hamda auditorlik ishchi guruhi a'zolariga e'tiboriga etkazilishi zarur. Bu esa tekshiruvni to'g'ri, to'liq va o'z muddatida amalga oshirish imkonini beradi. Tasdiqlangan audit umumiy strategiyasi va audit rejasi auditorlik guruhi a'zolarining har biriga etkazilishi hamda uning talablari mazmuni muhokamadan o'tkazilishi lozim.

Auditorlik tekshiruvini rejalashtirish jarayonida auditorlik tashkiloti tomonidan qo'llaniladigan me'yorlar auditorlik standartlari asosida amalga oshirilishi majburiy etib belgilangan bo'lsada, biroq amaliyotda auditorlik tashkilotlari tomonidan amaldagi standartlar talablari yoki unda belgilangan tartib-qoidalarga tekshiruvlar jarayonida to'liq amal qilinmayapti yoki har bir tekshiruvning umumiy rejasi va ish dasturi turlicha yondashuvlar asosida tayyorlanib kelinmoqda. Fikrimizcha, buning asosiy sababi shundaki, amaldagi standartlarda rejalashtirishning bosqichlari mohiyati, ularning o'zaro farqli xususiyatlari va bu ularda auditor tomonidan bajariladigan vazifalar hamda tuziladigan hujjatlar mazmuni to'liq ochib berilmagan. Bu ayniqsa, standartda keltirilgan auditorlik tekshiruvining audit umumiy strategiyasi va audit rejasini namunaviy shakli umumiy va mavhum mazmunda bayon etilganligi sababli tekshiruv jarayonida ulardan foydalanish darajasining qoniqarsizligi hamda standart talablarining sodda va aniq mazmunda bayon qilinmaganligida ko'rinadi. Bu esa bizningcha, auditorlarni mazkur standartning umumiy mazmunda bayon etilgan talablari mazmunini to'liq anglab etmasligi, auditorlik audit umumiy strategiyasi va audit rejasini amalda qo'llay bilmasligi oqibatida ular tomonidan tekshiruvlarni oldindan puxta belgilangan ketma-ketlik asosida o'tkazilmasligi, tekshiruvni auditorlik shartnomasida belgilangan muddatda yakunlanmasligi, auditorning vazifalari oldindan rejalashtirilmaganligi sababli, ular tomonidan yo'l qo'yiladigan xato yoki kamchiliklarni ko'payishiga va tekshiruv jarayonini tartibsiz ravishda amalga oshirilishiga olib keladi.

Fikrimizcha, auditorlik tekshiruvini sifatli amalga oshirilishini ta'minlash uchun auditorlik nazorati quyidagi uch bosqich asosida amalga oshirilishi maqsadga muvofiqdir:

- 1.Rejalashtirish bosqichi;
- 2.Tekshirish bosqichi;
- 3.Yakuniy bosqich.

Auditorlik nazoratining yuqorida keltirilgan bosqichlari O'zbekiston Respublikasining amaldagi "Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi qonuniga muvofiq auditorlik faoliyatining milliy standartlarida belgilangan majburiy talablarga asosan o'tkazilishi belgilangan. O'z navbatida, auditning yuqoridagi bosqichlarini sifatli va samarali amalga oshirilishini ta'minlash uchun esa uni o'tkazish uslubi-yatini takomillashtirish talab etiladi.

Ma'lumki, hozirgi paytda respublikamiz auditorlik amaliyotida O'zbekiston Respublikasi "Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi qonun, Prezident Farmon va Qarorlari, Vazirlar Mahkamasi qarorlari, xalqaro audit standartlari (AXS) va boshqa auditga oid qonunosti hujjatlari amal qilmoqda, biroq yuqorida ta'kidlanganidek, ularda ham audit o'tkazish bosqichlari hamda ularda bajariladigan auditorlik amallari to'liq va aniq bayon qilinmagan. Amaldagi O'zbekiston Respublikasi "Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi Qonunida auditorlik faoliyatini tashkil etish va o'tkazishning umumiy tamoyillari va me'yorlari keltirilgan.

Fikrimizcha, xo'jalik yurituvchi sub'ektlarda auditorlik tekshiruvini tashkil etish va o'tkazish bosqichlarini to'g'ri va aniq belgilab olish hamda auditor ish sifatini nazorat qilish orqali sifatli auditorlik xizmatini ko'rsatishga erishish mumkin. Buning uchun auditorlik tashkilotidan tekshiruv bosqichlarini aniq va batafsil shakl hamda mazmunda belgilab olish talab etiladi. Xalqaro auditorlik amaliyotida auditorlik tekshiruvini rejalashtirish tartibi «Moliyaviy hisobot auditini rejalashtirish» nomli 300-son AXS bilan tartibga solinadi. «Moliyaviy hisobot auditini rejalashtirish» nomli 300-son AXSda, auditni rejalashtirish - bu audit rejasini yaratish va tuzish bo'yicha umumiy audit strategiyasini ishlab chiqishdir deb e'tirof etilgan ("Audit planning - is the development of an overall strategy to establish audit and preparation of the audit plan").

Mazkur "Moliyaviy hisobot auditini rejalashtirish" nomli 300-sonli AXSga muvofiq auditorlik tekshiruvini rejalashtirish jarayoni quyidagi bosqichlar asosida amalga oshirilishi belgilangan:

- Kirish;
- Auditni rejalashtirish;
- Audit strategiyasi.

Mazkur “Moliyaviy hisobot auditini rejalashtirish” nomli 300-son AXSda belgilangan tartiblar “Mustaqil auditorning asosiy maqsadlari va xalqaro audit standartlariga muvofiq audit o‘tkazish” nomli 200-son AXSda belgilangan tartib-taomillar bilan birgalikda amalga oshirilishi lozim.

Ta’kidlash joizki, AXSning asosiy amaliy ustunliklaridan biri bu - AXS matniga kiritilgan o‘zaro bog‘liq havola(snoska)lar yoki ularda auditorga audit jarayonida u yoki bu standartni qo‘llash ketma-ketligini belgilashga imkon beradigan “havola”larning mavjudligidir. Amaldagi auditorlik faoliyatini tartibga soluvchi me’yoriy hujjatlarda esa, bunday o‘zaro bog‘liq tomonlarni ifodalovchi havolalar qabul qilinmaganligi sababli ular mavjud emas. Quyidagi 2-jadvalda auditni rejalashtirish jarayonida 300-son “Moliyaviy hisobot auditini rejalashtirish” nomli AXSdan tashqari yana qaysi xalqaro standartlar talablari va tavsiyalari bajarilishi ko‘rsatilgan. Auditorlik tekshiruvini rejalashtirishda o‘zaro bog‘liq tomonlarni ifodalovchi havolalardan foydalanish auditorlarga auditni yanada samaraliroq va sifatliroq amalga oshirishga imkon beradi. Bunda, auditorning audit o‘tkazilayotgan shaxs xo‘jalik faoliyati risklarini tushunishi hisobotda axborotni jiddiy ravishda buzib ko‘rsatish risklarini aniqlash ehtimolini sezilarli darajada oshiradi.

2-jadval. 300-son AXSga o‘zaro bog‘liq tomonlarni ifodalovchi havolalar²

№	300-son AXSda belgilangan taomillar	O‘zaro bog‘liq tomonlarni ifodalovchi havolalar aks ettirilgan standartlar
1 I.	Auditorlik guruhining asosiy a‘zolari ishtiroki	315 AXS. «Tashkilot va uning muhitini o‘rganish vositasida jiddiy buzib ko‘rsatishlar risklarini aniqlash va baholash»
		240 AXS. «Moliyaviy hisobot auditida firibgarlikka nisbatan auditorning majburiyatlari»
2 II.	Topshiriq bo‘yicha dastlabki ishlar	220 AXS. «Moliyaviy hisobot auditini o‘tkazishda sifat nazorati»
		210 AXS. «Auditorlik topshiriqlari shartlarini muvofiqlashtirish»
3 III. IV.	Rejalashtirish bo‘yicha ishlar	315 AXS. «Tashkilot va uning muhitini o‘rganish vositasida jiddiy buzib ko‘rsatishlar risklarini aniqlash va baholash»
		330 AXS. «Baholangan risklarga javoban auditorlik tartib-taomillari»
		220 AXS. «Moliyaviy hisobot auditini o‘tkazishda sifat nazorati»
4	Boshqarish va nazorat bo‘yicha qo‘shimcha tavsiyalar	230 AXS. «Auditorlik hujjatlari»
5	Birinchi bor bajarilayotgan auditorlik topshiriqlariga nisbatan qo‘shimcha fikr-mulohazalar	220 AXS. «Moliyaviy hisobot auditini o‘tkazishda sifat nazorati»

Quyidagi 3-jadval ma’lumotlaridan ko‘rinadiki, yuqorida nomi keltirilgan 300-son AXSda standartni qo‘llash sohasi aks ettirilgan bo‘lib, bu erda ushbu standart takroriy audit topshiriqlariga mansubligi ko‘rsatilgan, bundan tashqari birinchi marta bajarilayotgan auditorlik topshiriqlariga aloqador qo‘shimcha izohlar alohida taqdim etilgan. Shuningdek, standartda qo‘llash bo‘yicha yo‘riqnoma va boshqa izohlovchi materiallar taqdim etilib, umumiy audit strategiyasini ishlab chiqish bo‘yicha fikr-mulohazalar taqdim etilgan.

3-jadval. 300-son “Moliyaviy hisobot auditini rejalashtirish” nomli AXS tarkibiy qismlari³

Standart bo‘limlari nomi	Bo‘limlar tarkibining mazmuni
Kirish	Qo‘llanish sohasi
	Rejalashtirish muddati va roli
	Kuchga kirgan sana
Maqsad va vazifalar	
Talablar	Auditorlik jamoasi asosiy a‘zolarini jalb qilish
	Topshiriq bo‘yicha dastlabki ishlar
	Rejalashtirish bo‘yicha chora-tadbirlar
	Hujjatlar
	Dastlabki auditorlik topshirig‘i bo‘yicha qo‘shimcha tavsiyalar

² Muallif tomonidan tayёрlangan

³ Muallif tomonidan tayёрlangan

Amaliy qo'llanishi va boshqa izohlovchi materiallar	Rejalashtirish muddati va roli
	Auditorlik jamoasi asosiy a'zolarini jalb qilish
	Topshiriq bo'yicha tayyorgarlik chora-tadbirlari
	Rejalashtirish bo'yicha chora-tadbirlar
	Hujjatlar
	Dastlabki auditorlik topshirig'i bo'yicha qo'shimcha tavsiyalar
Ilova: umumiy audit strategiyasini belgilash bo'yicha tavsiyalar	Topshiriq ko'rsatkichlari
	Hisobot maqsadlari, audit muddati va axborot o'zaro aloqalari xarakteri
	Muhim dalillar, topshiriq bo'yicha tayyorgarlik chora-tadbirlari va boshqa topshiriqlarni bajarish davomida olingan axborotlar
	Resurslar hajmi, muddati va xarakteri
Audit davomida rejalashtirish bo'yicha qarorlarga o'zgartirishlar kiritish	
Rahbarlik, nazorat va sinov tariqasidagi tekshiruv	

Ko'rinadiki, mahalliy hujjat ramkali sanaladi, xalqaro hujjat esa ularning talablari u yoki bu holatda bajarilishi kerak bo'lgan boshqa standartlarning muayyan bandlari bilan bog'liq bo'lgan ketma-ketlikdagi harakatlarni va ko'plab nozik jihatlarni tavsiflaydigan aniq va batafsil yo'riqnomadan iborat. Shuningdek, «Moliyaviy hisobot auditini rejalashtirish» nomli 300-son AXS auditorlik riskini maqbul keladigan past darajagacha tushirish maqsadida auditorlik tekshiruvi ko'lami, muddati va xarakteriga mufassal yondashuv va umumiy strategiya ishlab chiqishni talab qiladi.

«Moliyaviy hisobot auditini rejalashtirish» nomli 300-son AXSga muvofiq audit strategiyasi qabul qilingach, mukammal reja shaklida taktika ishlab chiqiladi. Mazkur 300-son AXS talablariga muvofiq audit rejasi quyidagi bo'limlarni o'z ichiga olishi lozim:

- ✓ biznesni tushunish bunda, tekshirilayotgan mijoz biznesiga ta'sir etadigan tarmoq holati va unga ta'sir etuvchi omillar, sub'ektning muhim tavsiflari, uning biznesi, moliyaviy-xo'jalik faoliyati natijalari va uning hisobotiga talablar, jumladan, auditdan oldingi sanadan ro'y bergan o'zgarishlar, rahbariyat vakolatlari umumiy darajasini aks ettirish;

- ✓ ichki nazorat tizimini baholash bunda, hisob siyosati va undagi o'zgarishlar, buxgalteriya hisobi yoki auditning yangi me'yorlari ta'siri, korxona xodimlarining bilimi va malaka darajasi mohiyatan tekshirish bo'yicha tartib-taomillar va nazorat testlariga muvofiq aniqlash;

- ✓ auditorlik riski va muhimlik darajasini baholash, bunda auditorlik risklarini baholash, tekshiruvning muhim yo'nalishlarini belgilab olish, muhimlik darajalarini belgilash, moliyaviy hisobotga ta'sir etuvchi jiddiy buzilishlar darajasi, axborot texnologiyalarining auditga ta'siri va ichki nazorat tizimining ta'sirini aniqlash;

- ✓ tekshiruv o'tkazish tartibi, muddati va hajmi, mijoz-korxona bo'limlari faoliyatini o'rganish;

- ✓ ishlarni muvofiqlashtirish, yo'naltirish, kuzatish, tahlil qilish va ekspertlarni jalb qilish;

- ✓ boshqa masalalar. Masalan qo'shimcha mutaxassisga ehtiyoj va h.k.

Amaldagi AXSlarga muvofiq auditorlik tekshiruvi quyidagi uch asosiy bosqichda amalga oshirilishi ko'zda tutilgan:

1. Auditni rejalashtirish bosqichi.

2. Auditorlik dalillarni to'plash bosqichi.

3. Tekshiruv natijalarini rasmiylashtirish bosqichi.

Rejalashtirish bosqichidan oldin auditor mijoz bilan tanishib chiqishi lozim. Mijoz haqida dastlabki axborot to'plash jarayoni ishchi jadvallar asosida amalga oshirilib, ularga quyidagi ma'lumotlar kiritiladi:

- ✓ mijoz faoliyatining mintaqaviy va tarmoq xususiyatlari;

- ✓ mijozning moliyaviy holati;

- ✓ mijoz faoliyatining tashkiliy va texnologik xususiyatlari;

- ✓ moliyaviy hisobotga mas'ul xodimlar malakaviy darajasi haqida axborot;

- ✓ mijoz-korxona hisob jarayonlarini avtomatlashtirish darajasi;

- ✓ qimmatli qog'ozlar bozorida mijoz faoliyatining darajasi;

- ✓ ichki nazorat tizimini tashkil qilish;

- ✓ mijozning moliyaviy majburiyatlari haqida axborot;

- ✓ mijoz ishtirok etadigan sud ishlari materiallari.

Ushbu axborot audit ish hajmi, ehtimoliy risklarni va mos ravishda auditorlik tekshiruvi qiymatini aniqlash uchun zarur. Shundan keyin auditor "Auditorlik topshiriqlari shartlarini muvofiqlashtirish" nomli 210-son AXSga muvofiq auditorlik tekshiruvini o'tkazish to'g'risidagi shartnomani tuzish to'g'risida xat jo'natadi. Yakuniy hisobda auditor va audit o'tkaziladigan kompaniya rahbariyati audit o'tkazish shartlari borasida ma'lum bir kelishuvlarga erishishi lozim. Kelishib olingan shartlar auditorlik tekshiruvini o'tkazish to'g'risidagi shartnomada aks ettiriladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Auditni mustaqil fan va amaliy faoliyat sohasi sifatida Respublikamizda amal qilayotgan bo'lsada, mazkur fanning predmeti, fanning ob'ektlari, auditorlik tekshiruvini dastlabki rejalashtirish, auditning umumiy strategiyasi va audit rejasining iqtisodiy mohiyati to'liq va aniq ochib berilmaganligi bois mazkur tushunchalar mazmunini aniqlashtirish lozim.

Bizningcha, audit bosqichlariga tegishli har bir vazifani bajarish uchun ularning xususiyatlaridan kelib chiqqan holda eng avvalo, tekshiruv "algoritm"ini yaratish, auditorlik amallarini bajarish va tekshiruv natijalarini umumlashtirish hamda baholashning ilmiy, uslubiy va me'yoriy jihatdan asoslangan uslubiyatini ishlab chiqish zarur. Buning uchun auditorlik tekshiruvi bosqichlarida bajariladigan vazifalarni amalga oshirishning ilmiy, uslubiy va me'yoriy jihatdan asoslanganligi tahlil etish, tahlil natijalariga ko'ra aniqlangan uslubiy muammolar mazmunini o'rganish va tahlil etish maqsadga muvofiq.

O'zbekiston auditorlik tekshiruvini rejalashtirish va o'tkazishning uslubiy va normativ-huquqiy muammolarini tadqiq etish dolzarb sanaladi. Bunda «Moliyaviy hisobot auditini rejalashtirish» nomli 300-son xalqaro audit standartga auditni dastlabki rejalashtirish, auditning umumiy strategiyasi va audit rejasining takomillashgan namunaviy shakllarini kiritish lozim.

Izlanishlar natijasida amaldagi auditorlik faoliyatiga oid normativ-huquqiy hujjatlar va o'tkazilgan tadqiqotlarda tekshiruv oralig'ida tuziladigan ish hujjatlarining mazmuni, shakli va ularni rasmiylashtirish tartibi aniq belgilanmaganligi aniqlandi. Bizningcha, mazkur jarayonlarni takomillashtirish maqsadida tekshiruv oralig'ida tuziladigan namunaviy ish hujjatlari shaklini 230-son "Auditorlik hujjatlari" nomli xalqaro audit standartiga kiritish maqsadga muvofiq. Bu esa, auditning har bir ob'ekti bo'yicha tekshiruv natijalarini o'z muddatida va to'liq hajmda umumlashtirish, tahlil etish va ishonchli auditorlik xulosasini shakllantirish tezligini oshirish imkonini beradi.

Fikrimizcha yuqoridagi taklif va tavsiyalarni amaliyotga joriy etilishi Respublikamiz auditorlik faoliyatini yanada takomillashtirish hamda rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. А.Аренс, Дж.Лоббек. Аудит. -М.: Финансы и статистика, 2001, 300 стр.
2. N.Sanaev, R.Narziev. Audit. T: "Sharq", 2002 yil, 64-bet.
3. I.Qo'ziev. Tijorat banklarida auditorlik faoliyatini rejalashtirishni takomillashtirish. "Biznes-ekspert" jurnali 2019 yil 3-son 135-bet.
4. В.П.Суйц, А.Д.Шеремет. Аудит. Учебник. - М.: ИНФРА-М, 2005. 129 стр.
5. Meliev I.I. Auditorlik tekshiruvini o'tkazish uslubiyati: muammo va echimlar: Monografiya-T.: "ВНЕШИНВЕСТПРОМ", 2020. - 191 b.
6. Meliev I.I. Auditorlik tekshiruvini rejalashtirish va o'tkazishni takomillashtirish. iqtisod fan. dok. (PhD) diss. avtoreferati. Toshkent: TMI, 2020 63 b
7. Dusmuratov R.D. Auditorlik faoliyati: nazariya, uslubiyot va amaliyot. Monografiya. -T.: Moliya, 2007. -276 b.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100